

<https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.s.80-91>
УДК 327

Андрій Дрига

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
<https://orcid.org/0009-0000-9637-5445>

СТРАТЕГІЧНІ МОТИВИ ДОНОРІВ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ І HDP NEXUS ДЛЯ УКРАЇНИ: ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ПОЗА СУТО ГУМАНІТАРНИМ РАКУРСОМ

На прикладі України уточнено концептуальний підхід до стратегічного планування міжнародної допомоги поза межами гуманітарного реагування. Показано, що жодна з теорій міжнародних відносин не пояснює мотивів донорів, тому потрібна синтезована оптика, яка поєднує ліберальні, реалістичні, конструктивістські та критичні підходи з трьома напрямками міжнародної допомоги в їхньому нерозривному взаємозв'язку: гуманітарним, розвитковим, миробудівним (Humanitarian-Development-Peacebuilding (HDP Nexus)). На цьому перетині формується портфельна логіка, що передбачає охоплення всіх трьох компонентів, мінімізуючи ризик ігнорування будь-якого з них. Теоретичний синтез проілюстровано підходами ЄС, Північної Європи, Великої Британії, США та інших донорів: темпи й масштаби підтримки залежать від поєднання географії загроз, політичних циклів, оборонно-промислових спроможностей та обумовленості реформ. У цій моделі миробудування замінено на «мирочутливість», що віддає перевагу програмам, які зміцнюють соціальну гармонію та згуртованість.

Практичним внеском цього дослідження є аналітична матриця «HDP × мотиви донорів», яка систематизує типи нелетальних заходів на перетині чотирьох підходів і трьох напрямів міжнародної допомоги (HDP Nexus). Вона показує, як операціоналізувати заявлені мотиви в результати, спрямовані на позитивні зміни: від правових послуг і прозорих реєстрів до захисту цивільного населення, розвитку людського капіталу, інклюзивних діалогів та локалізації проєктів. Головна умова ефективності — це поєднання невідкладних і структурних заходів на основі довгострокового фінансування, локалізації та прозорого управління.

Також окреслено типові вузькі місця імплементації HDP Nexus у воєнних і післявоєнних умовах, а саме: фрагментацію координації, несумісність бюджетно-правових рамок, різні часові горизонти та брак даних. Запропоновано механізми їх подолання через спільні очікувані результати, уніфіковані підходи до моніторингу, відкриті дані та залучення громад до ухвалення рішень. Отже, це дослідження пропонує спосіб перетворення різномірних мотивів донорів на спільні траєкторії стабілізації та відновлення, підвищуючи довіру між донорами й реципієнтами та знижуючи ризики довгострокової залежності від допомоги.

Ключові слова: міжнародна допомога, теорії міжнародних відносин, HDP Nexus, мирочутливість, війна, Україна.

Механізми міжнародної допомоги є різномірними за інструментами й умовами реалізації та спираються на відмінні мотиви держав-донорів, які інтерпретуються крізь призму провідних теорій міжнародних відносин. Виходячи за межі суто гуманітарного ракурсу, держави поєднують інституційні, безпекові та нормативні міркування, а також політичну економію зовнішньої допомоги. Жоден окремий теоретичний підхід не описує повністю цих конфігурацій¹, а отже, щоб зрозуміти багатогранність мотиваційних чинників розвинених держав надавати міжнародну допомогу країнам, що розвиваються або постраждали, недостатньо застосувати тільки одну з теорій міжнародних відносин.

Для України як країни-отримувача допомоги в умовах повномасштабної війни головним завданням є розуміння декларованих мотивів донорів і «переклад» їх у портфель рішень, що підвищує обороноздатність, стійкість і розвиток, а за сприятливого завершення війни й здатність до відновлення. Ефективність використання ресурсів у цьому контексті має екзистенційне значення для реципієнта та водночас є публічно підзвітною для урядів держав-донорів, котрі зобов'язані обґрунтовувати результативність витрат державних коштів. Стратегічне програмування допомоги має виходити за межі короткострокового реагування «тут-і-зараз» і працювати також із середньо- та довгостроковими цілями.

В умовах обмежених ресурсів і руйнівних наслідків війни існує очевидний ризик зміщення уваги на лише гуманітарне реагування, що може послабити стратегічний фокус розвитку й відбудови та загрожувати внутрішній соціальній згуртованості, зокрема через нерівномірний доступ різних демографічних і соціополітичних груп до підтримки. Трикомпонентний (гуманітарний – розвитковий – миробудівний) нексус (humanitarian-development-peacebuilding (H-D-P)) пропонує портфельну логіку, яка синхронізує невідкладні та структурні компоненти допомоги. Ця концепція не є новою: її нормативно оформлено в Рекомендації ОЕСР² та подальших оглядах імплементації³, а також у практичних роз'ясненнях Міжвідомчого постійного комітету (IASC)⁴, агенцій ООН (зокрема з WASH, з охорони здоров'я, захисту, а також ЮНІСЕФ) та інших донорів⁵. Водночас унікальний воєнний контекст України ставить вимогу її специфічної операціоналізації та поєднання з теоріями міжнародних відносин і заявленими мотивами донорів.

Поряд із перевагами література фіксує низку обмежень і ризиків подвійних та потрійних взаємозв'язків (нексусів)⁶: політизацію «мирної» складової та перерозподіл ресурсів між компонентами H-D-P, ефект витіснення між гуманітарним та розвитковим підходами⁷, небезпеку механічної послідовності H→D→P, а також інституційні неузгодженості бюджетно-правових рамок і координаційні розриви. У відповідь на ці виклики пропонують підходи «мирочутливості» (peace responsiveness)⁸, які виходять за межі формальної «конфліктної чутливості» і спрямовують технічні заходи на підтримку соціальної згуртованості та зменшення ризиків конфлікту. Втім, для України

¹ Alberto Alesina and David Dollar, “Who Gives Foreign Aid to Whom and Why?,” *Journal of Economic Growth* 5, no. 1 (2000): 33–63, <https://doi.org/10.1023/A:1009874203400>.

² OECD, “DAC Recommendation on the Humanitarian-Development-Peace Nexus,” OECD/LEGAL/5019, 2019, <https://legalinstruments.oecd.org/public/doc/643/643.en.pdf>.

³ OECD, *Development Co-Operation Profiles* (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2023), https://www.oecd-ilibrary.org/development/development-co-operation-profiles_2dcf1367-en.

⁴ IASC, “Guidance Note : Advancing the Humanitarian-Development-Peace Nexus Approach through IASC Global Clusters,” 2023, <https://reliefweb.int/report/world/iasc-guidance-note-advancing-humanitarian-development-peace-nexus-approach-through-iasc-global-clusters>.

⁵ Paul Howe, “The Triple Nexus: A Potential Approach to Supporting the Achievement of the Sustainable Development Goals?,” *World Development* 124 (December 2019): 104629, <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2019.104629>.

⁶ Logan Cochrane and Alexandra Wilson, “Nuancing the Double and Triple Nexus: Analyzing the Potential for Unintended, Negative Consequences,” *Development Studies Research* 10, no. 1 (2023): 2181729, <https://doi.org/10.1080/21665095.2023.2181729>.

⁷ Summer Brown et al., “The Peace Dilemma in the Triple Nexus: Challenges and Opportunities for the Humanitarian–Development–Peace Approach,” *Development in Practice* 34, no. 5 (2024): 568–84, <https://doi.org/10.1080/09614524.2024.2334774>.

⁸ Interpeace, “Peace Responsiveness: Framing Paper,” 2021, <https://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2022/01/2021-PR-Framing-Paper-Delivering-on-v7.pdf>.

таке поєднання трикомпонентної міжнародної допомоги з декларованими мотивами донорів, інтерпретованими крізь теорії міжнародних відносин, дотепер майже не було системно розроблено.

Отже, **мета цієї статті** — теоретично узагальнити й зіставити мотиви міжнародної допомоги Україні крізь призму ліберальних, реалістичних, конструктивістських і критичних підходів та HDP Nexus і на цій основі запропонувати практичну аналітичну рамку «матриця HDP × мотиви донорів» для дизайну міжнародної технічної допомоги з урахуванням концепції мирочутливості.

Теорії міжнародних відносин і міжнародна допомога різних країн

Згідно з аналізом академічної літератури, зовнішня політика держав-донорів спирається на динамічні інтереси груп, що формують таку політику для збалансування різноманітних світових загроз і політичної вигоди. Ранні порівняльні дослідження виділяли змішані «альтруїстичні» та «егоїстичні» мотиви⁹, кореляцію між демократичними характеристиками реципієнтів і обсягами міжнародної технічної допомоги¹⁰, а також роль внутрішньої політики донорів та обумовленості^{11, 12}. Подальші праці показали, що донори систематично відрізняються «сумішшю мотивів» у розподілі допомоги¹³ і стратегічна валентність позиції держави (наприклад, у Раді Безпеки ООН) впливає на обсяги отримуваних ресурсів¹⁴. На цьому тлі чотири провідні підходи міжнародних відносин (лібералізм, неореалізм, конструктивізм і теорія залежності) пропонують відмінні пояснення, які є взаємодоповнювальними.

Лібералізм є однією з базових теорій, що інтерпретує міжнародну допомогу як інструмент підтримки демократичних інституцій, верховенства права та економічної співпраці, що своєю чергою знижує ризики потенційного конфлікту і поглиблює взаємовигідну міжнародну кооперацію. Емпірично це підкріплено зв'язком між демократичністю інститутів і потоками допомоги та відмінностями в поєднанні ціннісних / інтересових мотивів між донорами. Для ЄС характерні обумовленість (відповідність країн-реципієнтів певним умовам, дотримання ними певних вимог, проведення відповідних реформ) та поширення норм¹⁵, що резонує з концепцією «нормативної сили Європи»¹⁶. В українському контексті це проявляється через програму Ukraine Facility¹⁷ і дорожні карти реформ, у яких верховенство права та «справедливі правила» є центральними¹⁸.

Неореалізм розглядає міжнародну допомогу як інструмент впливу й стримування в системах із підвищеним ризиком. На мотивацію надання допомоги впливають баланс сил, географія

⁹ Peter Schraeder et al., "Clarifying the Foreign Aid Puzzle: A Comparison of American, Japanese, French, and Swedish Aid Flows," *World Politics* 50 (January 1998): 294–323, <https://doi.org/10.1353/wp.1998.0005>.

¹⁰ Alesina and Dollar, "Who Gives Foreign Aid to Whom and Why?"

¹¹ Helen V. Milner and Dustin H. Tingley, "The Political Economy of U.S. Foreign Aid: American Legislators and the Domestic Politics of Aid," *Economics & Politics* 22, no. 2 (2010): 200–232, <https://doi.org/10.1111/j.1468-0343.2009.00356.x>.

¹² Carol Lancaster, "Foreign Aid: Diplomacy, Development, Domestic Politics," Bibliovault OAI Repository, the University of Chicago Press 5 (December 2007), <https://doi.org/10.1017/S1537592707072738>.

¹³ Jean-Claude Berthélemy, "Bilateral Donors' Interest vs. Recipients' Development Motives in Aid Allocation: Do All Donors Behave the Same?," *Review of Development Economics* 10, no. 2 (2006): 179–94, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9361.2006.00311.x>.

¹⁴ Ilyana Kuziemko and Eric Werker, "How Much Is a Seat on the Security Council Worth? Foreign Aid and Bribery at the United Nations," *Journal of Political Economy* 114, no. 5 (2006): 905–30, <https://doi.org/10.1086/507155>.

¹⁵ Frank Schimmelfennig and Ulrich Sedelmeier, "Governance by Conditionality: EU Rule Transfer to the Candidate Countries of Central and Eastern Europe," *Journal of European Public Policy* 11, no. 4 (2004): 661–79, <https://doi.org/10.1080/1350176042000248089>.

¹⁶ Ian Manners, "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?," *JCMS: Journal of Common Market Studies* 40, no. 2 (2002): 235–58, <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00353>.

¹⁷ European Parliament, Council of the European Union, *Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 Establishing the Ukraine Facility*, 2024, <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>.

¹⁸ Maryna Rabinovych, "EU Enlargement Policy Goes East: Historical and Comparative Takes on the EU's Rule of Law Conditionality Vis-à-Vis Ukraine," *Hague Journal on the Rule of Law* 16, no. 3 (2024): 715–37, <https://doi.org/10.1007/s40803-024-00223-6>.

загроз¹⁹ і союзницькі зобов'язання²⁰. Ілюстративним прикладом мотивації надавати міжнародну допомогу можуть бути вже зазначені емпіричні маркери стратегічної корисності країни-реципієнта через її підтримку позиції країни-донора у РБ ООН²¹. Згідно з неореалізмом, після 2022 року різницю між державами в масштабах їхньої підтримки України істотно пояснюють близькість до загрози, оборонні спроможності та сприйняття ризиків²², а також корекція національних військових доктрин («Zeitenwende» у Німеччині²³, «Zeitenwende à la française» у Франції²⁴), що свідчить про перехід від екстрених рішень щодо надання допомоги до інституціоналізованої архітектури стримування агресора: багаторічних фінансових і промислових зобов'язань, масштабування виробництва та запасів систем військового захисту й неперервних тренувально-ремонтних спроможностей. Такий зсув переносить акцент із символічних «пакетів» на принцип «стримування через позбавлення супротивника перспективи успіху» (*deterrence by denial*²⁵) у поєднанні з цивільною стійкістю, тобто спроможністю системно унеможливити / здорожчувати ескалацію для агресора.

Згідно з теорією конструктивізму, міжнародна допомога підкреслює роль соціальних норм, транснаціональних мереж та сприяє розвитку ідентичності країни-реципієнта, тобто держави-донори допомагають не лише з міркувань політичного інтересу, а й для підтвердження власної лідерської ролі відповідальних гуманітарних акторів²⁶. З цим погоджується Барнетт, стверджуючи, що гуманітаризм є політикою ідентичності з довгою інституційною історією. Такий підхід структурує очікування щодо «належної» поведінки та слугує джерелом легітимності міжнародної допомоги²⁷. У випадку України це виразно проявляється в північноєвропейських донорів, які системно поєднують права людини, інклюзію та «миролюбність» у програмуванні проєктів міжнародної технічної допомоги²⁸.

Теорія залежності акцентує увагу на асиметрії влади, ризиках довготривалої залежності для країн-реципієнтів та «зв'язаних» механізмах фінансування. Попри популярність тези про «боргові пастки», сучасна емпірика наголошує на контекстності ризиків і залежності їх від інституційної спроможності позичальника²⁹, а також на контрактних особливостях кредитування, що впливають на розподіл ризиків³⁰. Ретельні порівняння піддажують універсалістські трактування «дипломатії боргової пастки» («*debt-trap diplomacy*»). Для України це транслюється у вимоги прозорості контрактів і локалізації виконання (включно з виробництвом / ремонтом), щоби зменшувати залежність, не втрачаючи доступу до критичних ресурсів³¹.

¹⁹ Robert Jervis, "Cooperation Under the Security Dilemma," *World Politics* 30, no. 2 (1978): 167–214, JSTOR, <https://doi.org/10.2307/2009958>.

²⁰ Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics*, Addison-Wesley Series in Political Science; 8349 (Addison-Wesley, 1979), WorldCat.

²¹ Kuziemko and Werker, "How Much Is a Seat on the Security Council Worth? Foreign Aid and Bribery at the United Nations."

²² Andris Banka, "The Baltic Predicament in the Shadow of Russia's War in Ukraine," *Orbis* 67, no. 3 (2023): 370–88, <https://doi.org/10.1016/j.orbis.2023.06.003>.

²³ Tobias Bunde, "Zeitenwende as a Foreign Policy Identity Crisis: Germany and the Travails of Adaptation after Russia's Invasion of Ukraine," *The British Journal of Politics and International Relations*, SAGE Publications, January 16, 2025, 13691481241311568, <https://doi.org/10.1177/13691481241311568>.

²⁴ Gesine Weber, "Zeitenwende à La Française: Continuity and Change in French Foreign Policy after Russia's Invasion of Ukraine," *The British Journal of Politics and International Relations*, SAGE Publications, December 10, 2024, 13691481241303277, <https://doi.org/10.1177/13691481241303277>.

²⁵ Samuel Zilincik and Tim Sweijs, "Beyond Deterrence: Reconceptualizing Denial Strategies and Rethinking Their Emotional Effects," *Contemporary Security Policy* 44, no. 2 (2023): 248–75, <https://doi.org/10.1080/13523260.2023.2185970>.

²⁶ Muyang Chen, *The Latecomer's Rise: Policy Banks and the Globalization of China's Development Finance* (Cornell University Press, 2024), JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/10.7591/jj.6230186>.

²⁷ Thomas Risse et al., eds., *The Persistent Power of Human Rights: From Commitment to Compliance*, Cambridge Studies in International Relations (Cambridge University Press, 2013), <https://doi.org/10.1017/CBO9781139237161>.

²⁸ Åshild Kolås, "Norway's Aid to Ukraine: Building Peace or Fueling Crime?," *Journal of Illicit Economies and Development* 6, no. 2 (2024): 61–72, <https://doi.org/10.31389/jied.232>.

²⁹ Lee Jones and Shahar Hameiri, "Debunking the Myth of 'Debt-Trap Diplomacy': How Recipient Countries Shape China's Belt and Road Initiative," Chatham House, 2020, <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2020-08-25-debunking-myth-debt-trap-diplomacy-jones-hameiri.pdf>.

³⁰ Anna Gelper et al., "How China Lends: A Rare Look into 100 Debt Contracts with Foreign Governments," AidData/PIIE/Kiel/CGD, 2021, <https://www.cgdev.org/sites/default/files/how-china-lends-rare-look-100-debt-contracts-foreign-governments.pdf>.

³¹ Chen, *The Latecomer's Rise: Policy Banks and the Globalization of China's Development Finance*.

Стратегічні мотиви допомоги Україні: порівняльний аналіз країн та організацій

Після лютого 2022 року допомога Україні була асинхронною: різні держави та інституції долучалися в різний час і використовували різні інструменти міжнародної технічної та військової допомоги. На етапність вплинули внутрішня політика й бюджетні цикли³², оборонно-промислові спроможності, географія загроз та розвиток бойових дій, а також інституційні рамки ЄС і НАТО. Нижче наведено оглядовий аналіз деяких країн та наддержавних організацій, що активно надають допомогу Україні.

Європейський Союз поєднав ліберальну обумовленість (реформи, верховенство права, анти-корупційні заходи в програмі Ukraine Facility) із наростаючим безпековим компонентом. Такий курс узгоджується з теорією «управління через обумовленість» і зовнішнім поширенням норм ЄС, водночас поступово інтегруючи оборонний вимір³³.

Польща та країни Балтії відреагували швидко й масштабно через високий рівень сприйняття загрози та історичні травми регіону; вони стали першими серед лідерів військових пакетів допомоги і тренувань для військовослужбовців, а також лобістами жорсткіших європейських позицій. Порівняльні дослідження фіксують³⁴, що географічна близькість до агресора і колективна пам'ять підвищили готовність цих держав до «жорсткої» підтримки України.

Німеччина переживає «Zeitenwende»³⁵ («поворотний момент»), ідентифікаційний та політичний зсув із поступовим нарощуванням оборонних зобов'язань щодо України; Франція демонструє «Zeitenwende à la française»³⁶, активізуючи військову й політичну підтримку та європейське лідерство. Обидві країни зближуються на траєкторії стійкої підтримки та поступової європеїзації оборони.

Скандинавські країни дотримуються нормативно-прагматичного стилю, надаючи Україні великі пакети нелетальної та військової допомоги (наприклад, норвезька Програма підтримки Нансена та «данська модель»), упроваджуючи також системну підтримку біженців і промислову співпрацю після вступу Швеції та Фінляндії до НАТО³⁷. На ранніх етапах саме північні країни (разом із Німеччиною) були серед найбільших європейських донорів.

Велика Британія підтримує жорстку безпекову лінію допомоги Україні, поєднуючи постбрекзитну автономію з тісною євроатлантичною координацією. Взаємодія між США, Великою Британією та Францією стала тіснішою³⁸, а досвід України є важливим для оновлення британських оборонних документів і доктрин. Паралельно з військовою допомогою через програми Агентства Великої Британії з міжнародного розвитку (FCDO)³⁹ та інші механізми фінансується щонайменше 26 активних програм для України — від невідкладної гуманітарної підтримки й захисту цивільного населення до бюджетної стабілізації через гарантії Світовому банку, підтримки раннього відновлення, системних реформ і розвитку приватного сектору.

Японію доцільно визначити як ліберально-конструктивістського донора з виразним реалістичним зсувом після 2022 року. Ліберальний підхід проявляється в захисті правил базового міжнародного порядку та у фінансово-технічній підтримці через JICA, включно з програмами екстреного відновлення енергетики, транспорту, гуманітарного розмінування та розвитком

³² Pietro Bomprezz et al., “Ukraine Support Tracker – Methodological Update & New Results on Aid ‘Allocation,’” 2024, https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker_-_Research_Note.pdf.

³³ Schimmelfennig and Sedelmeier, “Governance by Conditionality: EU Rule Transfer to the Candidate Countries of Central and Eastern Europe.”

³⁴ Irena Kalhousova et al., “Historical Analogies, Traumatic Past and Responses to the War in Ukraine,” *International Affairs* 100, no. 6 (2024): 2501–23, <https://doi.org/10.1093/ia/iaae228>.

³⁵ Bunde, “Zeitenwende as a Foreign Policy Identity Crisis: Germany and the Travails of Adaptation after Russia’s Invasion of Ukraine.”

³⁶ Weber, “Zeitenwende à La Française: Continuity and Change in French Foreign Policy after Russia’s Invasion of Ukraine.”

³⁷ Kolås, “Norway’s Aid to Ukraine: Building Peace or Fueling Crime?”

³⁸ Wyn Rees and Ruikun Xu, “US–UK–France Relations amid the Russia–Ukraine War: A New Strategic Alignment?,” *International Affairs* 100, no. 3 (2024): 1249–61, <https://doi.org/10.1093/ia/iaae075>.

³⁹ Foreign, Commonwealth and Development Office (FCDO), “DevTracker: Active Programmes Ukraine,” 2025, <https://devtracker.fcdo.gov.uk/countries/UA/projects>.

державно-приватних партнерств⁴⁰. Реалістичний компонент посилюється з оновленням японської Стратегії національної безпеки⁴¹, корекцією експортних обмежень на оборонні технології та участю в ширшій архітектурі стримування. За збереження офіційної політики нелетальної підтримки України Японія робить внесок в ініціативи з підсилення цивільної безпеки та спроможностей⁴², що зміцнює готовність громад і мобільність критичних сервісів та стійкість інфраструктури.

США поєднують реалістичні, прагматично-економічні та ліберальні мотиви, але динаміка підтримки істотно залежить від внутрішньополітичної поляризації та бюджетних циклів, а також від зовнішньополітичної кон'юнктури та стратегії вищого керівництва країни. Політекономія американської допомоги вказує на відчутну роль Конгресу⁴³ та відмінності електоральних пререференцій щодо зовнішньої допомоги. Станом на 2025 рік США є найбільшим донором допомоги для України⁴⁴.

HDP Nexus в Україні: зміст, виклики та нова аналітична рамка для нелетальної допомоги

Під гуманітарним, розвитковим і миробудівним нексусом (HDP Nexus) розуміємо скоординовану узгодженість гуманітарної допомоги, заходів розвитку та миробудування, спрямовану на досягнення спільних результатів у кризових і нестійких умовах (наприклад, звільнені або прифронтові території).

Концепція «мирочутливості»⁴⁵ (*peace responsiveness*) пропонує перейти від «суто конфліктної чутливості» до цілеспрямованого намагання технічних програм допомоги заохотити мир та соціальну згуртованість, а академічна дискусія окреслює дилему політизації та конкуренції мандатів у межах нексуса.

Дискусія про «миробудівний» елемент нексуса акцентує на суперечностях політизації та перерозподілу ресурсів між компонентами H-D-P⁴⁶. Попри концептуальну ясність, імплементація HDP Nexus є складною⁴⁷: огляди ОЕСР фіксують обмежену донорську та імплементаційну координацію, несумісність бюджетних і правових рамок, різні горизонти планування та недостатні спроможності організацій. Для України, окрім цього, додаються масштабні потреби стабілізації та відбудови, зафіксовані у RDNA4⁴⁸, та необхідність узгоджувати гуманітарні інструменти з реформно-інвестиційними рамками на кшталт Ukraine Facility і планів ООН та уряду країни.

Матриця «HDP × мотиви донорів»

З огляду на зазначене вище пропонуємо аналітичну рамку — матрицю «HDP × мотиви донорів» для дизайну **нелетальної** міжнародної технічної допомоги Україні. По осі мотивів розрізняємо **ліберальні** (інституції, верховенство права, прозорість), **реалістичні** (стримування, захист критичної інфраструктури, цивільна безпека), **конструктивістські** (права людини, соціальна згуртованість, локальне лідерство) та **критичні** (незалежність, локалізація виробництва, відкриті дані угод) мотиви; по осі HDP — **гуманітарний (H)**, **розвитковий (D)** та **мирочутливий (P)** напрями.

⁴⁰ Japan International Cooperation Agency (JICA), “Signing of Grant Agreement with Ukraine: Providing Equipment to Promote Emergency Recovery and Public-Private Partnerships,” 2024, https://www.jica.go.jp/english/information/press/2023/20240219_10.html.

⁴¹ Government of Japan, “National Security Strategy of Japan,” 2022, <https://www.cas.go.jp/jp/siryou/221216anzenhoshou/nss-e.pdf>.

⁴² Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA), “Response to the Situation in Ukraine,” 2023, https://www.mofa.go.jp/erp/c_see/ua/page3e_001171.html.

⁴³ Milner and Tingley, “The Political Economy of U.S. Foreign Aid: American Legislators and the Domestic Politics of Aid.”

⁴⁴ Special Inspector General for Operation Atlantic Resolve (OAR), “Quarterly Report for Operation Atlantic Resolve (OAR) FY 2025,” 2025, https://media.defense.gov/2025/May/14/2003714913/-1/-1/1/SPECIAL_IG_OAR_Q2_FY2025_FINAL.PDF#page=31.

⁴⁵ Interpeace, “Peace Responsiveness: Framing Paper.”

⁴⁶ Brown et al., “The Peace Dilemma in the Triple Nexus: Challenges and Opportunities for the Humanitarian–Development–Peace Approach.”

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ World Bank, *Ukraine – Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4): February 2022 – December 2024*, no. 197491 (Washington, D.C. : World Bank Group, 2025), <http://documents.worldbank.org/curated/en/099022025114040022>.

Головна цінність моделі — портфельне проходження програм допомоги через усі три компоненти Н-D-P; якщо імплементація «завмирає» в одному з напрямів, відтворюється «секторальна ізолюваність» і посилюється перерозподіл ресурсів між компонентами Н-D-P. Графічне представлення (див. таблицю) дає змогу картувати й фіксувати такі відхилення та дисбаланс у розподілі допомоги. Таблиця — це поле 4×3, де кожна комірка відповідає типам нелетальних програм допомоги, що узгоджують мотиви донорів із колективними результатами на національному рівні (наприклад, для прифронтових громад). У матриці наведено ілюстративні приклади програм, що мають перетинатись між компонентами Н-D-P у межах певного мотиваційного компонента.

Таблиця

Матриця «HDP × мотиви донорів»

Мотиви згідно з теоріями міжнародних відносин / напрями Н-D-P	Гуманітарний (H)	Розвитковий (D)	Мирочутливий (P)
Ліберальні	Правова та адміністративна допомога; прозорі реєстри та механізми скарг / зворотного зв'язку; недискримінаційний доступ і захист прав отримувачів (перетин із напрямками D та P: підсилення інституційних спроможностей; локальні медіації)	Зміцнення інституційної спроможності ОМС / ЦОБВ; цифровізація надання послуг; відкриті закупівлі та антикорупційні механізми (перетин із напрямками H та P: доступ до правових послуг; медіація)	Місцеве верховенство права; медіація; незалежні механізми нагляду та скарг (перетин із напрямками H та D: доступ до базових послуг; цифрові реєстри)
Реалістичні	Захист цивільного населення; системи раннього попередження / оповіщення; базові безпекові послуги (укриття, аварійне електроживлення) (перетин із напрямками D та P: підсилення інфраструктури; ризик-комунікація)	Стійкість критичної інфраструктури (енергетична / водна / логістична / кібербезпека) (перетин із напрямками H та P: готовність громад; довіра/безпека)	Громадська безпека й довіра; протидія дезінформації; антикризова комунікація та підготовленість громад (перетин із напрямками H та D: сервіси реагування; модернізація мереж)
Конструктивістські	Захист та інклюзія вразливих груп; психосоціальна підтримка (ПСП); «безпечні простори» та культурно чутливі послуги (перетин із напрямками D та P: програми зайнятості; діалоги)	Соціальна згуртованість і розвиток людського капіталу; локальне лідерство; підтримка місцевих медіа та програми активізації громадянського суспільства (перетин із напрямками H та P: ПСП; діалогові платформи)	Інклюзивні діалоги й спільне планування; практики пам'яті та міжгрупової медіація (перетин із напрямками H та D: доступ до сервісів; посилення спроможностей)
Критичні	Локалізація реалізації проєктів; прозорість контрактів гуманітарного реагування і бенефіціарів; спільний аудит цін та витрат (перетин із напрямками D та P: відкриті дані; бюджет участі)	Локалізація виробництва та ремонту; інклюзивні місцеві ланцюги постачання; відкриті контракти проєктів розвитку та відновлення (перетин із напрямками H та P: відкритість бюджетів допомоги; громадський нагляд)	Партисипативна підзвітність; відкриті дані відбудови та іншої допомоги; громадський аудит і бюджети участі (перетин із напрямками H та D: прозорі реєстри; локальні постачальники)

Важливо зазначити, що, відповідно до концепції локалізації, стратегічне планування та картування запропонованої матриці має відбуватися у співпраці, співавторстві з представниками місцевого громадянського суспільства (зокрема з представниками вразливих груп) та представниками всіх щаблів влади країни-реципієнта (з обов'язковим залученням представників органів місцевого самоврядування (ОМС) тих громад, де планується реалізація програми допомоги).

На практиці застосування матриці означатиме формування політики поєднання невідкладних і структурних інвестицій, єдину діагностику ризиків конфлікту та мирочутливі індикатори (включно з оптикою інклюзії), можливість планування та моніторингу багаторічного гнучкого фінансування, локалізацію та прозоре управління даними. Такий підхід допоможе спрямовувати різні мотиви донорів у спільні результати й уникати конфлікту між гуманітарною та розвитковою допомогою в умовах обмежених ресурсів, не створюючи нових міжгрупових конфліктів і збільшуючи довіру між країнами-донорами та країною-реципієнтом допомоги.

Висновки. Автор довів, що жодна окрема теорія міжнародних відносин не може вичерпно пояснити природу та динаміку міжнародної допомоги, зокрема Україні: ліберальні, реалістичні, конструктивістські та критичні підходи висвітлюють різні мотиви донорів, які є взаємодоповнювальними. Застосовуючи ці підходи, запропоновано операційне тлумачення гуманітарного, розвитку та миробудівного нексуса як координованої узгодженості задля досягнення колективних результатів і показано, як інтеграція мирочутливості переводить технічні заходи з площини суто секторальних заходів у внесок у стійкий мир і соціальну згуртованість. Головним практичним результатом є аналітична рамка — матриця «HDP × мотиви донорів» для нелетальної допомоги, яка переводить, спрямовує різні теоретично зумовлені мотиви у спільні портфельні рішення, мінімізуючи секторальну ізоляваність і перерозподіл ресурсів між компонентами H-D-P.

Водночас практичне втілення HDP Nexus залишається операційно складним: фрагментована координація, різні бюджетні та правові рамки, відмінні горизонти планування та інші виклики створюють бар'єри для узгоджених дій. Запропонована матриця має допомогти в подоланні цих обмежень, оскільки дає змогу системно поєднувати ліберальні, реалістичні, конструктивістські та критичні мотиви з гуманітарним, розвитковим та миробудівним напрямками через спільні територіальні результати, багаторічне гнучке фінансування з локалізованим виконанням і прозоре управління даними. За такого підходу логіка «портфельного проходження» крізь H-D-P є неодмінною умовою ефективності, що зменшує ризики конкуренції підходів і підвищує довіру між донорами та реципієнтом.

Перспективи подальших розвідок постають у кількох напрямках. По-перше, доцільно емпірично дослідити поєднання мотивів та знайти їхні оптимальні комбінації в різних секторах і регіонах України з огляду на принцип «співвідношення ціни та якості» (*value for money*). Ідеться про підходи, що поєднують порівняльні національні дизайни та мультиметодне оцінювання ефективності портфелів, щоб верифікувати, за яких конфігурацій мотивів донорів та пропорцій «H-D-P-перетинів» досягається найкращий баланс між негайним полегшенням, траєкторією розвитку та зміцненням соціальної згуртованості. За такою логікою матриця слугує не лише інструментом дизайну, а й дослідницькою гіпотезою щодо умов, за яких мультитеоретичні комбінації (наприклад, ліберально-реалістичні або конструктивістсько-критичні) генерують максимальний суспільний ефект.

По-друге, постає завдання гармонізації допомоги та усунення конфлікту між донорськими структурами: тут матриця може бути застосована як інструмент картування портфелів і орієнтир найкращих практик. Потрібні дослідження, які оцінять, чи зменшує така картографія ризики дублювання та «вузьких місць» координації, як змінюється витратна ефективність унаслідок прозорих механізмів спільного вироблення рішень на місцевому рівні, а також як впровадження відкритого управління даними й контрактами впливає на довіру та здатність знижувати перерозподіл ресурсів між компонентами HDP. Отже, матриця перетворюється на практичний засіб вирівнювання очікувань і темпів між гуманітарним, розвитковим та миробудівним напрямками у спільному територіальному плануванні.

По-третє, окремої уваги потребує динаміка тактичних зрушень у зовнішній політиці донорів і способи, у які критична міжнародна допомога може слугувати важелем політичного впливу на країну-реципієнта — не лише в політичних чи економічних, а й у безпекових питаннях. Подальші студії мають простежити послідовність рішень й обумовленість у часі, зваживши

на ризики довготривалої залежності та на роль локальної спроможності як запобіжника. У поєднанні з нашою моделлю це відкриває шлях до аналізу того, за яких інституційних конфігурацій і практик прозорості «жорстка» допомога не збільшує залежність, а працює на стійкість, локалізацію виконання та відтворювані потоки спроможностей у межах узгодженого HDP-портфеля.

Отже, матриця, яку ми пропонуємо, є не лише методологічною новацією для дизайну нелегальної допомоги, а й програмою подальших досліджень: від пошуку оптимальних мотиваційних комбінацій і верифікації «портфельної» ефективності до розроблення інституційних механізмів та управління даними щодо гармонізації допомоги в умовах тривалої війни і відбудови. Її прикладне застосування уможливило перехід від реактивних, фрагментованих заходів до відтворюваних потоків спроможностей і узгоджених результатів стабілізації та розвитку України.

Bibliography

- Alesina, Alberto, and David Dollar. "Who Gives Foreign Aid to Whom and Why?" *Journal of Economic Growth* 5, no. 1 (2000): 33–63. <https://doi.org/10.1023/A:1009874203400>.
- Banka, Andris. "The Baltic Predicament in the Shadow of Russia's War in Ukraine." *Orbis* 67, no. 3 (2023): 370–88. <https://doi.org/10.1016/j.orbis.2023.06.003>.
- Berthélemy, Jean-Claude. "Bilateral Donors' Interest vs. Recipients' Development Motives in Aid Allocation: Do All Donors Behave the Same?" *Review of Development Economics* 10, no. 2 (2006): 179–94. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9361.2006.00311.x>.
- Bomprezz, Pietro, Ivan Kharitonov, and Christoph Trebesch. "Ukraine Support Tracker — Methodological Update & New Results on Aid 'Allocation.'" 2024. https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker_-_Research_Note.pdf.
- Brown, Summer, Rodrigo Mena, and Sylvia Brown. "The Peace Dilemma in the Triple Nexus: Challenges and Opportunities for the Humanitarian–Development–Peace Approach." *Development in Practice* 34, no. 5 (2024): 568–84. <https://doi.org/10.1080/09614524.2024.2334774>.
- Bunde, Tobias. "Zeitenwende as a Foreign Policy Identity Crisis: Germany and the Travails of Adaptation after Russia's Invasion of Ukraine." *The British Journal of Politics and International Relations*, SAGE Publications, January 16, 2025, 13691481241311568. <https://doi.org/10.1177/13691481241311568>.
- Chen, Muyang. *The Latecomer's Rise: Policy Banks and the Globalization of China's Development Finance*. Cornell University Press, 2024. JSTOR. <http://www.jstor.org/stable/10.7591/jj.6230186>.
- Cochrane, Logan, and Alexandra Wilson. "Nuancing the Double and Triple Nexus: Analyzing the Potential for Unintended, Negative Consequences." *Development Studies Research* 10, no. 1 (2023): 2181729. <https://doi.org/10.1080/21665095.2023.2181729>.
- European Parliament, Council of the European Union. *Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 Establishing the Ukraine Facility*. 2024. <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>.
- Foreign, Commonwealth and Development Office (FCDO). "DevTracker: Active Programmes Ukraine." 2025. <https://devtracker.fcdo.gov.uk/countries/UA/projects>.
- Gelpert, Anna, Sebastian Horn, Scott Morris, Brad Parks, and Christoph Trebesch. "How China Lends: A Rare Look into 100 Debt Contracts with Foreign Governments." *AidData/PIIE/Kiel/CGD*, 2021. <https://www.cgdev.org/sites/default/files/how-china-lends-rare-look-100-debt-contracts-foreign-governments.pdf>.
- Government of Japan. "National Security Strategy of Japan." 2022. <https://www.cas.go.jp/jp/siryoku/221216anzenhoshou/nss-e.pdf>.
- Howe, Paul. "The Triple Nexus: A Potential Approach to Supporting the Achievement of the Sustainable Development Goals?" *World Development* 124 (December 2019): 104629. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2019.104629>.
- IASC. "Guidance Note : Advancing the Humanitarian-Development-Peace Nexus Approach through IASC Global Clusters." 2023. <https://reliefweb.int/report/world/iasc-guidance-note-advancing-humanitarian-development-peace-nexus-approach-through-iasc-global-clusters>.
- Interpeace. "Peace Responsiveness: Framing Paper." 2021. <https://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2022/01/2021-PR-Framing-Paper-Delivering-on-v7.pdf>.
- Japan International Cooperation Agency (JICA). "Signing of Grant Agreement with Ukraine: Providing Equipment to Promote Emergency Recovery and Public-Private Partnerships." 2024. https://www.jica.go.jp/english/information/press/2023/20240219_10.html.

- Jervis, Robert. "Cooperation Under the Security Dilemma." *World Politics* 30, no. 2 (1978): 167–214. JSTOR. <https://doi.org/10.2307/2009958>.
- Jones, Lee, and Shahar Hameiri. "Debunking the Myth of 'Debt-Trap Diplomacy': How Recipient Countries Shape China's Belt and Road Initiative." Chatham House, 2020. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2020-08-25-debunking-myth-debt-trap-diplomacy-jones-hameiri.pdf>.
- Kalhousová, Irena, Eugene Finkel, and Jiří Kocián. "Historical Analogies, Traumatic Past and Responses to the War in Ukraine." *International Affairs* 100, no. 6 (2024): 2501–23. <https://doi.org/10.1093/ia/iaae228>.
- Kolås, Åshild. "Norway's Aid to Ukraine: Building Peace or Fueling Crime?" *Journal of Illicit Economies and Development* 6, no. 2 (2024): 61–72. <https://doi.org/10.31389/jied.232>.
- Kuziemko, Ilyana, and Eric Werker. "How Much Is a Seat on the Security Council Worth? Foreign Aid and Bribery at the United Nations." *Journal of Political Economy* 114, no. 5 (2006): 905–30. <https://doi.org/10.1086/507155>.
- Lancaster, Carol. "Foreign Aid: Diplomacy, Development, Domestic Politics." *Bibliovault OAI Repository, the University of Chicago Press* 5 (December 2007). <https://doi.org/10.1017/S1537592707072738>.
- Manners, Ian. "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?" *JCMS: Journal of Common Market Studies* 40, no. 2 (2002): 235–58. <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00353>.
- Milner, Helen V., and Dustin H. Tingley. "The Political Economy of U.S. Foreign Aid: American Legislators and the Domestic Politics of Aid." *Economics & Politics* 22, no. 2 (2010): 200–232. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0343.2009.00356.x>.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan (MOFA). "Response to the Situation in Ukraine." 2023. https://www.mofa.go.jp/erp/c_see/ua/page3e_001171.html.
- OECD. "DAC Recommendation on the Humanitarian-Development-Peace Nexus." OECD/LEGAL/5019, 2019. <https://legalinstruments.oecd.org/public/doc/643/643.en.pdf>.
- OECD. *Development Co-Operation Profiles*. Organisation for Economic Co-operation and Development, 2023. https://www.oecd-ilibrary.org/development/development-co-operation-profiles_2dcf1367-en.
- Rabinovych, Maryna. "EU Enlargement Policy Goes East: Historical and Comparative Takes on the EU's Rule of Law Conditionality Vis-à-Vis Ukraine." *Hague Journal on the Rule of Law* 16, no. 3 (2024): 715–37. <https://doi.org/10.1007/s40803-024-00223-6>.
- Rees, Wyn, and Ruike Xu. "US–UK–France Relations amid the Russia–Ukraine War: A New Strategic Alignment?" *International Affairs* 100, no. 3 (2024): 1249–61. <https://doi.org/10.1093/ia/iaae075>.
- Risse, Thomas, Stephen C. Ropp, and Kathryn Sikkink, eds. *The Persistent Power of Human Rights: From Commitment to Compliance*. Cambridge Studies in International Relations. Cambridge University Press, 2013. Cambridge Core. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139237161>.
- Schimmelfennig, Frank, and Ulrich Sedelmeier. "Governance by Conditionality: EU Rule Transfer to the Candidate Countries of Central and Eastern Europe." *Journal of European Public Policy* 11, no. 4 (2004): 661–79. <https://doi.org/10.1080/1350176042000248089>.
- Schraeder, Peter, Bruce Taylor, and Steven Hook. "Clarifying the Foreign Aid Puzzle: A Comparison of American, Japanese, French, and Swedish Aid Flows." *World Politics* 50 (January 1998): 294–323. <https://doi.org/10.1353/wp.1998.0005>.
- Special Inspector General for Operation Atlantic Resolve (OAR). "Quarterly Report for Operation Atlantic Resolve (OAR) FY 2025." 2025. https://media.defense.gov/2025/May/14/2003714913/-1/-1/1/SPECIAL_IG_OAR_Q2_FY2025_FINAL.PDF#page=31.
- Waltz, Kenneth N. *Theory of International Politics*. Addison-Wesley Series in Political Science; 8349. Addison-Wesley, 1979. WorldCat.
- Weber, Gesine. "Zeitenwende à La Française: Continuity and Change in French Foreign Policy after Russia's Invasion of Ukraine." *The British Journal of Politics and International Relations*, SAGE Publications, December 10, 2024, 13691481241303277. <https://doi.org/10.1177/13691481241303277>.
- World Bank. *Ukraine – Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4): February 2022 – December 2024*. No. 197491. Washington, D.C. : World Bank Group, 2025. <http://documents.worldbank.org/curated/en/099022025114040022>.
- Zilincik, Samuel, and Tim Sweijjs. "Beyond Deterrence: Reconceptualizing Denial Strategies and Rethinking Their Emotional Effects." *Contemporary Security Policy* 44, no. 2 (2023): 248–75. <https://doi.org/10.1080/13523260.2023.2185970>.

Andrii Dryga

National University of Kyiv-Mohyla Academy

INTERNATIONAL AID DONOR MOTIVATIONS AND THE HDP NEXUS IN UKRAINE: THEORIES OF INTERNATIONAL RELATIONS BEYOND THE HUMANITARIAN PARADIGM

Abstract

This article uses the case of Ukraine to refine the conceptual approach to strategic planning of international assistance beyond the humanitarian response. We argue that no single theory of international relations explains donor motivations. Instead, we propose a synthesized perspective that integrates liberal, realist, constructivist, and critical approaches with the Humanitarian-Development-Peacebuilding (HDP) nexus. At this intersection, we develop a portfolio logic that ensures programs address all three components of the nexus and reduce the risk of neglecting any of them. We illustrate the theoretical synthesis with donor practices of the European Union, Northern Europe, the United Kingdom, the United States, and others, where the geography of threats, political cycles, defense-industrial capacities, and reform conditionality shape the pace and scale of support. In this model, we replace peacebuilding with peace sensitivity, which prioritizes programs that foster social harmony and cohesion.

As a practical contribution, we design an analytical “HDP × Donor Motivations Matrix” that systematizes nonlethal interventions across four motivational logics and three HDP dimensions. The matrix operationalizes stated donor motivations into results aimed at positive social change, ranging from legal services and transparent registries to civilian protection, human capital development, inclusive dialogues, and localized projects. We argue that effective implementation requires layering urgent and structural interventions supported by long-term flexible financing, localized prioritization, and transparent governance.

We also identify typical bottlenecks in implementing the nexus in wartime and postwar contexts, including fragmented coordination, incompatible budgetary and legal frameworks, diverging time horizons, and insufficient interoperable data. We propose mechanisms to address these constraints through shared expected results, unified monitoring approaches, open data, and community participation in decision-making. We conclude that our approach transforms diverse donor motivations into joint trajectories of stabilization and recovery, strengthens trust between donors and recipients, and reduces risks of long-term dependence on external assistance.

Keywords: international aid; international relations theory; HDP nexus; peace responsiveness; war; Ukraine.

*Подано / Submitted: 28.08.2025**Схвалено до публікації / Accepted: 12.09.2025**Оприлюднено / Published: 07.10.2025*

Дрига Андрій Анатолійович — здобувач ступеня доктора філософії з міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Andrii Dryga — PhD student in International Relations, Public Communications, and Regional Studies, National University of Kyiv-Mohyla Academy

ORCID iD: 0009-0000-9637-5445

E-mail: a.dryga@ukma.edu.ua

.....

Цитування (Чикаго: виноска і бібліографія):

Дрига, Андрій. «Стратегічні мотиви донорів міжнародної допомоги і HDP Nexus для України: теорії міжнародних відносин поза суто гуманітарним ракурсом». *Empirio* 2, спецвипуск (2025): 80–91. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.s.80-91>.

Citation (Chicago: Notes and Bibliography):

Dryga, Andrii. “International Aid Donor Motivations and the HDP Nexus in Ukraine: Theories of International Relations Beyond the Humanitarian Paradigm.” *Empirio* 2, Special Issue (2025): 80–91. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.s.80-91> [in Ukrainian].

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)